

Левченко Ю.О., заступник начальника
кафедри кримінології та кримінально-
виконавчого права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Спеціально-кримінологічне запобігання злочину, передбаченому ст. 149 КК України являє собою цілеспрямовану діяльність спеціальних суб'єктів щодо конкретних осіб (груп, частин населення), мета діяльності яких - дискредитувати злочинну поведінку.

Заходи спеціально-кримінологічного запобігання торгівлі

людьми охоплюють здійснення профілактичного впливу на окремі соціальні групи, в яких можливе вчинення саме таких злочинних діянь. У цьому випадку спеціально-кримінологічне запобігання в сфері кримінального секс-бізнесу повинно розповсюджуватися на такі групи явищ:

- недоліки у моральних уявленнях і правовому вихованні певних антисоціальних груп;

- чинники, які носять стійкий характер і суттєво впливають на суспільну небезпечність сутенерства та втягнення особи в заняття проституцією, при чому вони характерні лише для певної групи осіб;

- недоліки в вихованні, складнощі у сфері сімейних відносин, руйнація загального позитивного уявлення про шлюб і сім'ю;

- недоліки і викривлення в суспільній моральності певних антисуспільно налаштованих груп;

- проституція як вид анти суспільної (девіантної) поведінки, що є фоновим явищем для багатьох злочинів, пов'язаних із суспільною моральністю.

Зважаючи на специфіку розглядуваного нами злочину, слід зазначити, що особливе місце в комплексі спеціально-кримінологічних заходів запобігання злочинам, пов'язаним із сутенерством та втягненням особи в заняття проституцією, займає морально-правове виховання. Саме воно покликане позитивно впливати на формування особистості, правильно спрямовувати її наміри, з метою подальшого усвідомлення нею аморальності, протизаконності подібної поведінки. Морально-правове виховання є частиною культурного виховання населення, а воно включає в себе цілий ряд заходів запобігання розповсюдженню розглядуваного злочину. Сюди можна віднести і пропаганду правових знань, всебічне роз'яснення законодавства, а особливо злочинів проти моральності, інформування населення про негативні сторони, наслідки заняття подібного роду діяльністю. Особливу увагу у даному напрямку слід приділяти розвитку системи статевого виховання, яке впливає на мораль, орієнтації, погляди, інтереси і мотиви вчинків людей.

Акцентуючи увагу на можливостях загально соціальних заходів запобіганню торгівлі людьми, ми повністю погоджуємось з думкою А.І. Небітова, який стверджує, що торгівля людьми, напевне, буде скорочуватися відповідно до подолання стимулів до прагнення наживи, відповідно до витіснення споживацтва більш високими цінностями, в процесі формування у людей почуття гідності, честі, значущості власного існування, коли будь-яка форма продажності буде викликати не таємну заздрість до прибуткового промислу, а почуття огидливості.

Щодо запобігання злочину, передбаченому статтею 149 КК України, на індивідуальному рівні, слід зазначити, що індивідуальне запобігання повинно впливати на особистість у зв'язку з її соціальним оточенням.

Щодо взаємодії, то вона має декілька напрямів, до яких ми б віднесли такі:

По-перше, внутрішньовідомча взаємодія спеціальних підрозділів МВС України;

По-друге, міжвідомча взаємодія;

По-третє, взаємодія з неурядовими громадськими організаціями та населенням.

Щодо внутрішньовідомчої співпраці, то варто зазначити, що найактивніше вона повинна відбуватися з такими підрозділами МВС, як:

- слідчі підрозділи - з метою повного та всебічного розслідування всіх обставин кримінальної справи, виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню конкретного злочину, виявлення способів втягнення осіб в заняття проституцією, виявлення характеризуючих даних щодо потерпілих осіб (віктимологічний аспект), виявлення можливих зв'язків фігурантів по конкретній справі з організованими злочинними групами та ін.;

- оперативні служби - з метою оперативного супроводження кримінальних справ, виконання доручень слідчого, здійснення оперативно-розшукових та розвідувально- пошукових заходів та застосування оперативно-розшукових методів;

- дільничні інспектори міліції - з метою виявлення, вивчення відповідних категорій осіб, від яких реально можна чекати вчинення розглядуваних злочинів, а також осіб, яких втягують в заняття проституцією, і постановка їх на облік з метою здійснення за ними профілактичного контролю, а також періодичної їх перевірки;

- кримінальна міліція у справах неповнолітніх - з метою встановлення та затримання неповнолітніх, які стали суб'єктами або об'єктами злочинного секс-бізнесу, виявлення дорослих осіб, які проявляють зацікавленість до втягнення неповнолітніх в заняття проституцією. Зазначимо, що у Законі України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» вказано, що кримінальна міліція у справах дітей виявляє дорослих осіб, які займаються виготовленням, розповсюдженням порнографічної продукції, видань, що пропагують насильство, жорстокість, сексуальну розпусту;

- підрозділи по боротьбі з незаконним обігом наркотиків - з метою встановлення наявності наркотичних речовин у осіб, які займаються проституцією або ж її організацією;

- підрозділи по боротьбі з організованою та економічною злочинністю - з метою перевірки легальності діяльності в сфері індустрії розваг, приватних саун, готелів, салонів та інших закладів для подальшого виявлення та встановлення зв'язків з кримінальним секс-бізнесом. Адже, як ми зазначали раніше, сутенерство - це діяльність, яка здійснюється у вигляді промислу, добре організованими злочинними угрупованнями, за наявності великих незаконних, тіньових грошових обертів.

Міжвідомча взаємодія повинна здійснюватись між правоохоронними органами та такими органами, як служба безпеки України, державна прикордонна служба України, митна служба України, прокуратура та ін. З метою проведення взаємних консультацій щодо взаємообміну інформацією, складання та реалізації спільних планів щодо проведення слідчо-оперативних та оперативно-розшукових дій з метою оперативного супроводження кримінальних справ.

Взаємодія між ОВС з урядовими, неурядовими,

громадськими організаціями та населенням.

У ситуації, яка склалася, на нашу думку, слід скооперувати діяльність усіх можливих органів і організацій задля досягнення мети, що полягає у найефективнішій протидії втягненню у заняття проституцією, шляхом ліквідації всіх чинників, які їй сприяють, для зниження кількості вчинених злочинів. Протидія цьому явищу має бути масштабною та всеохоплюючою, до якої повинні бути залучені:

- міністерства та спеціалізовані установи, до яких, в першу чергу, слід віднести міністерство внутрішніх справ, а також інші міністерства, профільні комітети і відомства, служби у справах неповнолітніх та соціальні служби, у тому числі до компетенції яких віднесено забезпечення дотримання та захист прав дітей та молоді;

- професійні спілки (головним чином, федерація профспілок України), основним завданням яких має бути контроль за реалізацією права на працю та недопущення, а у разі допущення - миттєва реакція на залучення дітей працездатного віку до праці, яка не відповідає рівню їх розвитку (так, більшість дітей, які працюють, виконують важку фізичну роботу, піддаються високій нервовій напрузі, не мають права на обід чи перерву, працюють в умовах високої запиленості чи загазованості, тобто в умовах, які важко назвати допустимими).

Щодо неурядових громадських організацій, то слід зазначити, що їх основна перевага в тому, що вони можуть інтегруватися, вони більш гнучкі, ніж державні органи, і це дає їм можливість швидко реагувати на зміну ситуації у суспільстві. Громадські організації вільні у виборі форм та методів роботи, вони не зарегламентовані певними нормами, і не обмежені функціями та рамками.

Щодо взаємодії ОВС із населенням, то слід зазначити, що на сьогоднішній день в діяльності міліції основне завдання складає підвищення довіри населення до працівників міліції (ця довіра має бути взаємною).